

Ochrana zdravia pri poskytovaní osobných služieb v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo (pôvodný názov: „osobné služby obyvateľstvu“)

REGIONÁLNY ÚRAD
VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
BRATISLAVA hl.m.
so sídlom v Bratislave

(študijný materiál pre získanie osvedčenia o odbornej spôsobilosti na vykonávanie epidemiologicky závažnej činnosti v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo)

ČASŤ A)

Právne vedomosti ako aj základné odborné znalosti z hygieny a epidemiológie sú jedným z rozhodujúcich predpokladov zdravotne bezpečného poskytovania osobných služieb v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo.

→DEFINÍCIA:

Ide o prevádzky, ktoré ľuďom poskytujú *nezdravotnícke* služby a sú zamerané na starostlivosť o ľudské telo a úpravu telesného vzhľadu. Služby starostlivosti o ľudské telo sú *epidemiologicky závažné činnosti* – lebo predstavujú také pracovné činnosti, ktorými možno pri zanedbaní postupov správnej praxe a pri nedodržaní zásad osobnej hygieny spôsobiť vznik alebo šírenie prenosného ochorenia (§ 2 ods. 1 písm. r) zák. č. 355/2007 Z.z.).

Preto personál poskytujúci tieto služby musí disponovať:

- **zdravotnou spôsobilosťou** = zdravotný stav osoby poskytovateľa služby starostlivosti o ľudské telo (potvrdený ošetrovateľom), ktorý vylučuje riziko vzniku alebo šírenia prenosného ochorenia v dôsledku priameho alebo nepriameho kontaktu s ľudským telom klienta pri poskytovaní tejto služby (§ 22 vyhl. MZ SR č. 585/2008 Z.z.)
- **odbornou spôsobilosťou** = odborné vedomosti z hygieny a epidemiológie potrebné (znalostná spôsobilosť) na vykonávanie epidemiologicky závažnej činnosti v oblasti služieb starostlivosti o ľudské telo, ktorá sa preukazuje dokladom o absolvovaní príslušného odborného vzdelania (odborná škola, rekvalifikačný kurz) alebo osvedčením o odbornej spôsobilosti vydaným príslušným orgánom verejného zdravotníctva (§ 15 zák. č. 355/2007 Z.z. a § 22 vyhl. MZ SR č. 585/2008 Z. z.).

LEGISLATÍVA:

1. **Zákon NR SR č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (najmä § 23).**

1.1 Podľa tohto zákona patria medzi služby starostlivosti o ľudské telo najmä : kaderníctvo, holičstvo, kozmetika, manikúra, pedikúra, masážny salón a sauna (= „klasické“ služby); solárium, tetovací salón a zariadenia na poskytovanie regeneračných a rekondičných služieb (= „novšie“ druhy služieb, ktoré sa u nás postupne rozvinuli po r.1989).

1.2 Zákon neobsahuje kompletný zoznam služieb vyskytujúcich sa na trhu, a preto ako metodickú pomôcku pre potreby štátneho zdravotného dozoru vykonávaného regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva v SR (ďalej RÚVZ v SR) vydal nadriadený orgán, t.j. Úrad verejného zdravotníctva SR v auguste 2011 „**Katalóg služieb**“ **starostlivosti o ľudské telo**, ktorý predstavuje register a popis všetkých u nás a blízkom zahraničí identifikovaných služieb - známych v čase spracovania jeho návrhu.

Katalóg prehľadne definuje jednotlivé druhy služieb, začleňuje ich podľa prevažujúcej problematiky a zdravotných rizík do príslušných kategórií, priraduje k nim zdravotné kontraindikácie, požiadavky na odbornú a zdravotnú spôsobilosť pracovníkov, ako aj ďalšie špecifické požiadavky týkajúce sa danej konkrétnej činnosti.

Súčasťou Katalógu je aj **Vzorový prevádzkový poriadok** zariadenia starostlivosti o ľudské telo (viď ďalej). Informatívna príloha Katalógu obsahuje zoznam služieb, ktoré nie sú službami starostlivosti o ľudské telo, ale predstavujú buď výkony alternatívnej medicíny so zameraním na starostlivosť o ľudské telo alebo priamo zdravotné výkony podľa legislatívy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti; táto príloha má iba diferenciatívny význam pre potreby praxe. Katalóg by sa mal priebežne aktualizovať a to na základe podnetov a poznatkov z praxe jednotlivých RÚVZ v SR o ďalších nových druhoch osobných služieb.

Bližšie informácie o katalógu nájdete na webovej stránke Úradu verejného zdravotníctva SR ([www.uvzs.sk/o nás/životné prostredie/katalóg služieb](http://www.uvzs.sk/o_nas/zivotne_prostredie/katalog_sluzieb))

1.3 V §23 zákona 355/2007 Z.z. sú stanovené požiadavky na zariadenia starostlivosti o ľudské telo a povinnosti prevádzkovateľov/zamestnancov, ktoré sú nasledovné:

- **prevádzky** musia spĺňať požiadavky na stavebno-technické riešenie a priestorové usporiadanie, vybavenie, vnútorné členenie (podrobnosti sú vo vykonávacej vyhláške MZ SR č. 554/2007 Z. z. – viď ďalej);
- **prevádzkovatelia/zamestnanci:**
 - ❖ smú používať iba také pracovné postupy, prístroje a pracovné nástroje, pomôcky a prípravky, aby nedošlo k ohrozeniu / poškodeniu zdravia klienta a personál;
 - ❖ musia na prevádzke disponovať lekárnickou 1. pomoci;
 - ❖ musia poučiť klienta o rizikách poskytovanej služby;
 - ❖ musia vypracovať prevádzkový poriadok a predložiť ho orgánu verejného zdravotníctva na schválenie;
 - ❖ nesmú pri procedúrach manipulovať s jazvami a materskými znamienkami na tele klienta;
 - ❖ nesmú robiť výkony na očnej spojovke a rohovke klienta;
 - ❖ v soláriách: musia dodržiavať limity UV žiarenia, viesť prevádzkovú dokumentáciu, umiestniť na viditeľnom mieste poučenie pre klientov;

- ❖ v saunách: musia zabezpečovať kvalitu vody v ochladzovacom bazéne podľa hygienických limitov pre vodu na kúpanie, pravidelnú výmenu vody v ochladzovacom bazéne a jeho čistenie a kontrolu kvality vody v bazéne.

Poznámka: *K uvedeniu priestorov zariadenia starostlivosti o ľudské telo do prevádzky a schválenie prevádzkového poriadku je prevádzkovateľ (fyzická osoba oprávnená na podnikanie alebo právnická osoba – nie zamestnanec !) povinný vyžiadať si súhlas orgánu verejného zdravotníctva, t.j. miestne príslušného RÚVZ v SR (§ 52 v spojení s § 13 ods. 4 písm. a,b/ zák. č. 355/2007 Z.z.).*

2. Vyhláška MZ SR č. 554/2007 Z.z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia starostlivosti o ľudské telo v znení vyhl. MZ SR č. 75/2014 Z.z. (týka sa solárií), ktorou sa mení a dopĺňa vyhl. MZ SR 554/2007 Z.z. – vykonávací predpis k zák. č. 355/2007 Z.z.

Vyhláškou MZ SR č. 554/2007 Z.z. sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na stavebno-technické riešenie, priestorové usporiadanie, vybavenie, vnútorné členenie týchto zariadení, ďalej podrobnosti na pracovné postupy, prístroje o pracovné nástroje, pomôcky a prípravky používané v zariadeniach; podrobnosti o požiadavkách na prevádzku zariadenia a náležitosti prevádzkového poriadku.

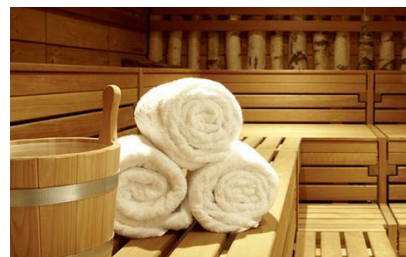

2.1 Stavebno-technické riešenie, priestorové usporiadanie, vybavenie a vnútorné členenie zariadenia starostlivosti o ľudské telo:

- ❖ zariadenie musí tvoriť stavebne i prevádzkovo uzatvorený celok oddelený od iných priestorov, ktoré nesúvisia s prevádzkou zariadenia;
- ❖ zariadenie musí mať vyhovujúce celkové denné a umelé osvetlenie, vykurovanie a vetranie. Priestory zariadenia, v ktorých sa manipuluje s látkami s intenzívnym zápachom alebo látkami so škodlivým účinkom (farbivá na vlasy, akrylátové nechty, soláriá) musia mať zabezpečené aj účinné nútené vetranie;
- ❖ zariadenie musí mať prívod pitnej vody a prívod teplej vody;
- ❖ v zariadení musia byť vytvorené podmienky na oddelené skladovanie čistej a použitej bielizne, oddelené uloženie pomôcok na upratovanie, oddelené uloženie civilných a pracovných odevov zamestnancov, odloženie odevov zákazníkov, priestor na čakanie na obsluhu (čakáreň);
- ❖ v každej prevádzkovej miestnosti (tam, kde sa poskytujú priamo služby) musí byť k dispozícii umývadlo s výtokom pitnej vody a teplej vody, v masážnych salónoch musí byť aj sprcha/y;
- ❖ zariadenie musí mať k dispozícii záchod s umývadlom s výtokom pitnej vody a teplej vody, umiestnený v zariadení alebo prístupný z chodby, z ktorej sa do zariadenia vstupuje;
- ❖ podlahy musia byť ľahko umývateľné, hladké, nešmykľavé a bez škár. V prevádzkových miestnostiach nesmú byť koberce. Steny v miestach, v ktorých môže dôjsť k ich znečisteniu, musia mať ľahkoumývateľný povrch;
- ❖ jednotlivé predmety zariadenia musia byť ľahkočistiteľné a dezinfikovateľné;

- ❖ zariadenie musí svojou veľkosťou zodpovedať vykonávaným úkonom. Na 1 pracovné kreslo má byť 3 m², na 1 ležadlo 6 m² a na vaničku na nohy 4 m² podlahovej plochy; vzdialenosť pracovného miesta od miesta na čakanie na obsluhu musí byť najmenej 2 m²;
- ❖ v solárnych prevádzkach musí byť opaľovacie zariadenie (=solárny prístroj) umiestnené v prevádzkovej miestnosti alebo kabíne. Každá prevádzková miestnosť s opaľovacím prístrojom musí mať zabezpečené účinné nútené vetranie. Deliace konštrukcie solárnej prevádzky, ktoré oddeľujú priestory s opaľovacím prístrojom od ostatných priestorov, sa musia riešiť tak, aby zamedzili nežiadúcemu oslňovaniu svetlom zo zdrojov ultrafialového žiarenia v opaľovacom prístroji (na zabránenie prieniku žiarenia a ozónu !);
- ❖ sauna – určená pre verejnosť sa musí členiť v účelovom poradí na: čakáreň, šatňu, umýváreň, potiareň, ochladzovňu (vnútorná – bazén, sprchy, vonkajšia odpočívareň – voda, sneh, vzduch), WC a pomocné priestory; konkrétne požiadavky na saunu sú uvedené v § 4 cit. vyhlášky (ochladzovací bazén - kontrola kvality vody, výmena vody ai , potiareň – tlmené osvetlenie + núdzové osvetlenie, účinné vetranie, meranie prevádzkovej teploty a relatívnej vlhkosti, nešmykľavá podlaha so spádom ku dverám, otváranie dverí smerom von, odpočívareň – min. 2 m² / 1 miesto v potiareni atď.).

2.2 Pracovné postupy, prístroje, pracovné nástroje a pomôck

- ❖ pred výkonom, pri ktorom sa porušuje celistvosť pokožky, sa pokožka na mieste zákroku musí očistiť a dezinfikovať;
- ❖ na dezinfekciu možno používať iba biocídne prípravky registrované Ministerstvom hospodárstva SR (Centrum pre chemické látky a prípravky SR), ich príprava a aplikácia sa musí vykonávať podľa návodu výrobcu;
- ❖ pri poranení zamestnanca/zákazníka alebo pri poranení zamestnanca v súvislosti s výkonom, sa postihnuté miesto musí bezodkladne opláchnuť tečúcou vodou a následne dezinfikovať; v prípade znečistenia rúk biologickým materiálom (napr. krv) sa musia ruky dezinfikovať prípravkom s baktericídnym a virucídnym účinkom a až potom následne umyť;
- ❖ každý použitý pracovný nástroj, pomôcka, prístroj určený na opakované použitie sa po každom zákazníkovi dezinfikuje (ponorom do vhodného dezinfekčného prípravku alebo postrekom). Po dezinfekcii sa mechanicky očistí za použitia vody a čistiaceho prostriedku. Vysvetlivka: každý použitý pracovný nástroj, pomôcka sa podľa vyhl. MZ SR č. 553/2007 Z.z. považujú za kontaminované, i to také ktoré neporušuje celistvosť pokožky. Z toho vyplýva, že všetky pomôcky sa musia po použití dezinfikovať, nestačí len mechanická očista – napr. ak by sa pilník nedezinfikoval, je možný prenos plesní. Mechanická očista nezabezpečí zneškodnenie prípadných mikroorganizmov prítomných na pomôcke a mohlo by dôjsť k prenosu nákazy na iného zákazníka. To, že mechanickej očiste musí predchádzať dezinfekcia, slúži i na ochranu personálu pred prenosom infekcie (napr. pri umývaní tečúcou vodou vzniká

aerosól a ak by sa mikroorganizmy nezlikvidovali predchádzajúcou dezinfekciou, mohlo by prísť k prenosu nákazy na personál pri čistení). Na dezinfekciu sa používajú dezinfekčné prípravky registrované v SR. Dezinfekčný roztok sa pripravuje vždy čerstvý, čo najkratší čas pred použitím, presne podľa návodu výrobcu, t.j. dodržiava sa výrobcom odporúčaná koncentrácia a expozičný čas (*alebo konkrétne vypísať - v prevádzke sa na dezinfekciu nástrojov používa: názov dezinfekčného prípravku, koncentrácia, expozičný čas*);

- ❖ plochy znečistené biologicky (krv) sa pred čistením musia najprv dezinfikovať prípravkom so širokospektrálnym účinkom;
- ❖ pracovné nástroje a pomôcky určené na opakované použitie sa po každom zákazníkovi dezinfikujú a následne mechanicky očistia. Po mechanickej očiste sa dôkladne vysušia a sterilizujú. Poznámka – pomôcka, nástroj, ktoré porušujú celistvosť pokožky alebo môžu spôsobiť poranenie, musia byť sterilné. Postup pri dekontaminácii je rovnaký – najprv dezinfekcia, mechanická očista, vysušenie, sterilizácia;
- ❖ kontrola účinnosti sterilizátorov určených na sterilizáciu opakovateľne použiteľných nástrojov a pomôcok sa musí pravidelne testovať bioindikátormi a to vždy po inštalácii prístroja, alebo po 200 sterilizačných cykloch, najmenej však 1 x ročne, pri pochybnostiach o sterilizačnej účinnosti a po každej oprave prístroja. Na prevádzke sa musí viesť sterilizačný denník;
- ❖ ak sa v zariadení používajú/aplikujú špeciálne prístroje a metódy (napr. laser, solária), klient musí byť upozornený na príslušné zdravotné riziká a kontraindikácie, oboznámený so spôsobom ochrany zdravia a musia mu byť poskytnuté príslušné ochranné pomôcky (napr. ochranné okuliare);
- ❖ zamestnancom musia byť poskytované príslušné osobné ochranné pracovné pomôcky (v závislosti od druhu vykonávaných činností) vrátane uteráka a mydla;
- ❖ v zariadení musí byť k dispozícii na vhodnom a dostupnom mieste lekárnička 1. pomoci s predpísaným vybavením.

2.3 Prevádzka zariadenia

- ❖ vlhká mechanická očista a dezinfekcia pracovných plôch, podláh a zariadení pre osobnú hygienu osôb musí byť vykonávaná denne pred začatím alebo po skončení prevádzky a priebežne počas výkonu prác;
- ❖ plochy zariadení, ktoré prichádzajú do priameho kontaktu s obnaženým telom zákazníka, musia sa umývať a dezinfikovať po každom zákazníkovi;
- ❖ vlhká mechanická očista umývateľných povrchov stien a nábytku sa musí vykonávať raz týždenne;
- ❖ ak pri obsluhu zákazníka vzniká odpad, ten sa musí odstraňovať po každom zákazníkovi (ostrihané vlasy, nechty...) a zhromažďovať v uzatvárateľných nádobách, ktoré sa musia denne vyprázdňovať, čistiť a dezinfikovať;
- ❖ nebezpečný odpad (napr. zakrvavené kozmetické ihly) sa musí odkladať do oddelených, uzatvárateľných, nepriepustných a mechanicky odolných, podľa možnosti spáliteľných nádob;

- ❖ základná oprava všetkých náterov zariadenia a maľovanie sa musí vykonávať najmenej raz za 2 roky;
- ❖ v zariadení musí byť dostatočná denná zásoba bielizne, primeraná predpokladanému počtu zákazníkov. Pre každého zákazníka sa musí používať čistá bielizeň;
- ❖ s bielizňou sa musí manipulovať tak, aby nedošlo k vzájomnému styku alebo zámene čistej a použitej bielizne;
- ❖ použitú bielizeň možno skladovať len v pracích alebo umývateľných a dezinfikovateľných obaloch alebo obaloch na jednorazové použitie. Ak nie je použitá bielizeň odnášaná na pranie denne, po použití sa musí najprv vysušiť na určenom mieste mimo prevádzkovej miestnosti, príp. v sušiacom zariadení;
- ❖ vo vlastnej réžii zariadenia praná bielizeň sa musí vyvárať (alebo prať v pracom prostriedku s dezinfekčným účinkom), riadne sušiť a žehliť; vývarku bielizne možno nahradiť praním pri nižších teplotách s použitím pracieho prostriedku s dezinfekčným účinkom;
- ❖ čistú bielizeň možno prepravovať do zariadenia len zabalenú tak, aby sa zabránilo jej kontaminácii (znečisteniu);
- ❖ **v soláriu:** po uplynutí doby životnosti (počtu prevádzkových hodín) stanovenej výrobcom sa v opaľovacom prístroji musí zabezpečiť výmena ultrafialových žiaričov (= trubice) za nové s rovnakým typom a výkonom trubíc a musí sa o tom viesť prevádzkovo-ková dokumentácia (evidencia), ktorá musí obsahovať záznam o prevádzkových hodinách (dátum a čas každého použitia opaľovacieho prístroja priebežný súčet pre-vádzkových hodín), návod na použitie opaľovacieho prístroja a prevádzkový poriadok vrátane zdravotných kontraindikácií .
- ❖ každá solárna prevádzka musí disponovať dokladom o výsledkoch merania ultrafialového žiarenia pri uvedení priestorov do prevádzky (povinný doklad pre schválenie prevádzky) a doklad o výsledkoch merania ultrafialového žiarenia – po výmene ultrafialových žiaričov opaľovacieho prístroja
- ❖ prevádzkovateľ prevádzky solária musí ďalej disponovať dokladom o celkovej účinnej ožiarenosti ultrafialových žiaričov (trubic, limit je 0,3 W/m²) , v opaľovacej kabíne musí byť pre informáciu klientov údaj o maximálnej dobe opaľovania pre jednotlivé fototypy pokožky pri použití daného typu opaľovacieho prístroja v prevádzke , ďalej musí byť na prevádzke k dispozícii doklad o zaškolení pracovníkov pre obsluhu opaľovacích prístrojov a doklady o zdravotnej a odbornej spôsobilosti na vykonávanie epidemiologicky závažnej činnosti v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo;
- ❖ v saune: voda z ochladzovacieho bazéna sa musí vypúšťať denne, steny a dno bazéna sa musia mechanicky vyčistiť, dezinfikovať a opláchnuť čistou vodou; v prípade používania recirkulačného zariadenia sa voda v bazéne musí vymieňať najmenej 1x mesačne; priebežne sa musí laboratórne kontrolovať a evidovať kvalita vody v bazéne.

2.4 Prevádzkový poriadok zariadenia

Elaborát, ktorý predstavuje súhrn základných údajov o zariadení a predovšetkým pravidiel na dodržiavanie riadneho hygienicko-epidemiologického prevádzkového režimu zariadenia (§ 9 vyhlášky č.554/2007 Z.z.) – ktorý

musí obsahovať:

- ❖ identifikačné údaje prevádzkovateľa zariadenia;
- ❖ druh a spôsob poskytovaných služieb, zdravotné kontraindikácie služieb, použitia prístrojov a zakázané úkony pri poskytovaní služieb; podmienky prevádzky a zásady bezpečnosti a ochrany zdravia klientov a personálu pri práci;
- ❖ návod na použitie prístrojov;
- ❖ postupy pri mechanickej očiste, dezinfekcii a sterilizácii povrchových plôch a vybavenia miestností / pracovných nástrojov / pomôcok / prístrojov;
- ❖ spôsob riadneho skladovania a manipulácie s bielizňou;
- ❖ spôsob a frekvenciu upratovania zariadenia;
- ❖ spôsob nakladania s odpadom, jeho odstraňovanie, čistenia a dezinfekcie nádob na odpad.

Prevádzkový poriadok musí byť umiestnený na vhodnom a viditeľnom mieste v priestore zariadenia.

3 Vyhláška MZ SR č. 585/2008 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení v znení neskorších predpisov (§ 22 - zdravotná a odborná spôsobilosť) – citáty:

(1) Epidemiologicky závažnú činnosť môže vykonávať len osoba odborne spôsobilá a osoba zdravotne spôsobilá.

(2) Zdravotnú spôsobilosť preukazuje osoba potvrdením o zdravotnej spôsobilosti, ktoré jej na základe lekárskej prehliadky vydá lekár. Potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti obsahuje meno a priezvisko osoby, dátum narodenia, trvalé bydlisko, dátum vydania a povinnosti osoby. Lekár súčasne osobu poučí o jej právach a povinnostiach a o tom, že ho pri ochorení musí vyhľadať.

(3) Pri každom lekárskom ošetrení je osoba, ktorá vykonáva epidemiologicky závažnú činnosť, povinná upozorniť lekára na druh vykonávanej epidemiologicky závažnej činnosti. Tieto skutočnosti zaznačí lekár do jej zdravotnej dokumentácie.

(4) Odborná spôsobilosť sa preukazuje podľa charakteru epidemiologicky závažných činností diplomom, vysvedčením vzdelávacích inštitúcií, ktoré sú uvedené **v prílohe č. 6 vyhl. 585/2008 Z.z.**, alebo osvedčením o odbornej spôsobilosti vykonávať epidemiologicky závažnú činnosť.

PRÍLOHA č. 6 vyhl. MZ SR č.585/2007 Z.z. v platnom znení:

ZOZNAM VZDELÁVACÍCH INŠTITÚCIÍ, KTORÝCH DIPLOM ALEBO VYSVEDČENIE PREUKAZUJE ODBORNÚ SPÔSOBILOSŤ NA VYKONÁVANIE EPIDEMIOLOGICKY ZÁVAŽNÝCH ČINNOSTÍ

1. lekárska fakulta,
2. farmaceutická fakulta,
3. fakulta verejného zdravotníctva, fakulta ošetrovateľstva a sociálnej práce,
4. prírodovedecká fakulta v odbore biológia a chémia,
5. veterinárna fakulta,
6. fakulta chemickej a potravinárskej technológie,
7. stavebná fakulta v odbore vodné hospodárstvo a vodné stavby,

8. fakulta so zameraním na prácu v potravinárstve,
9. stredná zdravotnícka škola,
10. stredná hotelová škola,
11. stredná škola alebo odborné učilište zamerané na prácu v potravinárstve a na prácu vo farmaceutickej výrobe,
12. stredná priemyselná škola stavebná v študijnom odbore vodohospodárske stavby,
13. stredné odborné učilište vodohospodárske,
14. stredná škola alebo odborné učilište v odboroch starostlivosti o ľudské telo,
15. vzdelávacie zariadenie uskutočňujúce rekvalifikačný akreditovaný kurz v odbore kuchár, čašník a v odboroch starostlivosti o ľudské telo, ktorému akreditáciu vydal.

Na odbornú spôsobilosť na vykonávanie epidemiologicky závažných činností v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo sa vyžaduje jedno zo vzdelaní uvedených

pod č. 1, 2, 3, 9, 14 alebo 15.

ČASŤ B)1.

ZDRAVOTNÉ RIZIKÁ pri poskytovaní služieb starostlivosti o ľudské telo

Sú to **riziká ohrozenia zdravia pri vykonávaní činností v oblasti starostlivosti o ľudské telo**, ktoré súvisia s nedodržiavaním riadneho hygienicko-epidemiologického režimu pri prevádzkovaní zariadenia, zásad osobnej hygieny personálu, resp. všeobecných zásad ochrany zdravia klientov i personálu, ako aj zdravotných kontraindikácií poskytovania jednotlivých služieb – ktoré **môžu viesť k závažnému poškodeniu zdravia** - a to ako klienta, tak aj personálu prevádzkarne.

Kontaminácia = odborný výraz pre znečistenie zdraviu škodlivými faktormi (chemickými alebo biologickými); v súvislosti so zariadeniami starostlivosti o ľudské telo sú to hlavne choroboplodné mikroorganizmy (pozri nižšie).

Dekontaminácia je opak kontaminácie, t.j. ide o zbavenie sa (predmetov, plôch, ovzdušia) znečistenia škodlivými faktormi (mechanickou očistou, dezinfekciou alebo sterilizáciou).

Rozoznávame zdravotné riziká infekčné a neinfekčné.

- **INFEKČNÉ riziká** – v prevádzkarniach zariadení starostlivosti o ľudské telo hlavne súvisia s možným prenosom nákazy kontaktom priamym (koža na kožu) alebo nepriamym (nedostatočne vyčistené a dekontaminované pracovné nástroje / pomôcky / predmety); pôvodcami nákaz sú **choroboplodné (odborne: patogénne) mikroorganizmy** – „zárodky“ (**baktérie, vírusy, parazity, plesne**), spôsobujúce hlavne ochorenia kože a povrchových slizníc a ďalej ochorenia prenosné krvou a telesnými tekutinami ;

V zariadeniach starostlivosti o ľudské telo teda môže dôjsť najmä k prenosu (vzniku a šíreniu) nasledovných ochorení, ako sú:

I. **ochorenia kože a povrchových slizníc** – a to:

- **zápaly kože** (erysipel = „ruža“ spôsobovaný streptokokmi; iné serózne až hnisavé zápaly kože - spôsobované hlavne baktériami vyvolávajúcimi hnisanie – ako sú stafylokoky, streptokoky a pseudomonády; vírusové zápaly kože, napr. herpes = „opar“ – spôsobovaný herpesvírusom),
- **mykózy/dermatomykózy** (ochorenia kože i slizníc spôsobované mikroskopickými hubami – ako sú plesne a kvasinky);
- **parazitózy** (ochorenia kože spôsobované parazitickými článkonožcami - napr. svrab a zavšivenie);
- **infekčné bradavice** (spôsobované vírusmi);

vždy tu ale hlavnú úlohu zohráva priamy kontakt zdravého jedinca s jedincom vylučujúcim choroboplodné mikroorganizmy alebo nepriamy kontakt s takýmto jedincom, a to prostredníctvom predmetov (napr. predmetmi osobnej hygieny), ktoré boli ním kontaminované.

- **v rámci ochorení kože a povrchových slizníc osobitnou kategóriou sú priamym kontaktom s pohlavnými orgánmi chorého klienta šírené **pohlavné ochorenia**** – spôsobované baktériami (napr. kvapavka, syfilis, mäkký vred), vírusmi (napr. herpes, bradavice) a parazitmi (napr. trichomoníaza, pedikulóza), ale tiež aj mykózy (viď vyššie); tieto ochorenia sú prenášané taktiež nechráneným pohlavným stykom;

II. **ochorenia prenosné krvou a telesnými tekutinami** - spôsobované vírusmi – ako sú:

- **AIDS**
- **hepatitída** (infekčný zápal pečene) **typov B a C**; tieto ochorenia sú prenášané nechráneným pohlavným stykom, použitými a následne nedostatočne dekontaminovanými (vysterilizovanými) opakovane použiteľnými zdravotníckymi pomôckami a ostrými pomôckami používanými v zariadeniach služieb starostlivosti o ľudské telo a ďalej aj napr. použitými injekčnými ihlami a striekačkami zdieľanými medzi narkomanmi (**v prípade prenosu nákazy predmetmi kontaminovanými telesnými tekutinami od infikovaného človeka hovoríme o osobitnom mechanizme prenosu nákazy**). V súvislosti s posledne uvedeným sa preto v kozmetikách, pedikúrach či tetovacích a piercingových štúdiách odporúča používanie sterilných **jednorazových** pomôcok.

Pre vyššie uvedené dve skupiny ochorení (I.a II.) platí, že bránu vstupu choroboplodných mikroorganizmov do ľudského tela v podmienkach služieb starostlivosti o ľudské telo predstavuje narušený / poškodený povrch kože a slizníc (porezanie ostrým predmetom, resp. vpich ostrého predmetu, mechanická mikrotrauma, mecerácia, poškodenie iným chorobným procesom – napr. ragády = „praskliny“ a vredey);

III. **ochorenia vzduchom prenosné (respiračné)** – spôsobované jednak vírusmi - ako sú: **chrípka a iné akútne respiračné ochorenia** (respiračné „virózy“) a tiež aj exantematózne (s kožnou vyrážkou) spojené ochorenia (napr. ovčie kiahne, osýpky či rubeola) a jednak baktériami (angína, čierny/dávivý kašeľ); riziko infekcie týmito

ochoreniami stúpa na miestach zhromažďovania a užšieho kontaktu osôb najmä v čase epidémií – a to predovšetkým v dôsledku: nedodriavania zásad riadneho upratovania a dekontaminácie prostredia (mechanická očista navlhko + dezinfekcia povrchov podláh, stien, pracovných plôch, kľučiek na dverách apod.), zbytočnej kumulácie osôb v stiesnených priestoroch a hlavne opomínania potreby intenzívneho vetrania interiérov – keďže respiračné nákazy sa šíria hlavne **kvapôčkovou nákazou/ aerosólmi** (kýchanie, kašľanie), ale aj napr. **vdychovaním kontaminovaného prachu** (obsahujúceho zaschnuté čiastočky sekrétov a hlienov infikované choroboplodnými zárodkami).

Významnú prevenciu voči viacerým z uvedených ochorení predstavuje očkovanie (chrípka, čierny kašeľ, osýpky, ovčie kiahne, rubeola ...);

Ďalšie možné nákazy:

IV. **črevné nákazy** (ochorenia šírené fekálne-orálnou cestou, choroby „z neumytých rúk“ a aj konzumácie kontaminovanej vody alebo potravín) – spôsobované jednak baktériami (ako sú dyzentéria = úplavica), vírusmi (gastroenteritídy - hlavne norovírusové a enterovírusové, ale aj infekčná hepatitída typu A) alebo tiež črevnými parazitmi (červami - ako sú škrkavka, mrľa ľudská, pásomnica alebo niektorými mikroskopickými parazitmi); riziko ich šírenia je najmä v teplejšom ročnom období a v čase epidémií – a to predovšetkým v dôsledku nedodriavania zásad riadneho upratovania a dekontaminácie prostredia (mechanická očista navlhko + dezinfekcia pracovných plôch, kľučiek na dverách, sanitárnych zariadení predmetov – ako sú vodovodné kohútiky, umývadlá, drezy, WC misy) a **hygieny rúk (!)**.

Vysvetlivka: fekálie = stolica, orálny = ústny

Aby sa prenosné ochorenie (infekcia) mohla šíriť, musí byť naplnený logický reťazec súvislostí (epidemický proces) – t.j. musí existovať situácia:

- na začiatku ktorej je **prameň nákazy** (ktorým môže byť chorý človek, zvierka alebo bacilonosič – vylučujúci choroboplodné zárodky – pôvodcov prenosných = infekčných ochorení),
- ktorá pokračuje **možnosťou prenosu** ochorenia **prostredníctvom** vhodných **faktorov prenosu** (priamy a nepriamy kontakt chorého a zdravého jedinca, ovzdušie sprostredkujúce kvapôčkovú nákazu, choroboplodnými zárodkami kontaminované potraviny alebo voda, kontaminované alebo nedostatočne vysterilizované pracovné pômocky alebo nakazený krv cicajúci hmyz = živý vektor nákazy),
- má svoje zakončenie v podobe **vnímavého jedinca** (zdravý človek, ktorý je vnímavý na dané ochorenie – t.j. nie je voči nemu dostatočne odolný = imúnny) alebo **populácie**.

Prenosné ochorenie sa teda nemôže šíriť, ak nie je naplnený alebo je prerušený epidemický proces (izoláciou a liečbou chorého, opatreniami v ohnisku = mieste vzniku a šírenia nákazy, ako aj preventívnymi opatreniami v rámci ohrozenej vnímavej populácie – očkovanie apod.).

Mechanizmus prenosu je spôsob, ktorým sa ochorenie šíri, resp. **akým sa prenos ochorenia uskutoční** (prehltnutie alebo vdychnutie pôvodcu nákazy, krvnou cestou alebo dotykom).

Bacilonosič je jedinec (človek, zviera), ktorý neprejavuje zjavné klinické známky prenosného ochorenia, avšak vylučuje jeho pôvodcov (choroboplodné zárodky) do okolitého prostredia. Nosičstvo môže byť dočasné alebo aj celoživotné.

Epidémia (epidemický výskyt ochorenia) - je nahromadenie (najmenej 3-och) prípadov výskytu rovnakej prenosnej choroby, medzi ktorými existuje súvislosť.

POZOR!

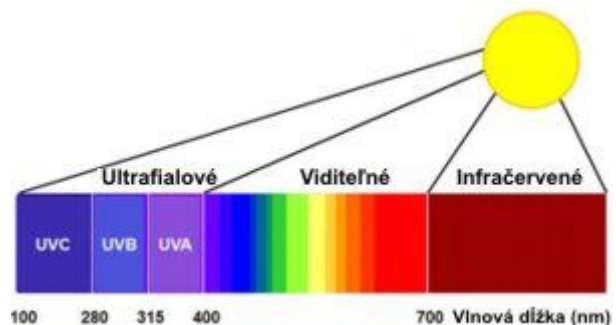
Alergické ochorenia a prejavy (ekzém, žihľavka, bronchiálna astma), psoriáza (lupienka) a lišaj (lichen ruber a planus) NIE SÚ prenosné (infekčné) ochorenia !

- **NEINFEKČNÉ riziká** v prostredí služieb starostlivosti o ľudské telo – ide riziko poškodenia organizmu v dôsledku **pôsobenia škodlivých fyzikálnych a chemických faktorov** – ako sú:

➤ **fyzikálne:**

- **teplo** (napr. sauna, procedúry s použitím horúceho vosku, kulmy),
- **umelé optické žiarenie** (napr. kozmetický laser, intenzívne pulzné svetlo, infračervené žiarenie – v prípade infrasauny a soluxu a ultrafialové žiarenie – v prípade solária),
- **elektrický prúd** (v prípade elektronických myostimulácií),
- **mechanické pôsobenie/poškodenie** (masáže, tetováže, piercing; v prípade holičstiev, kozmetík a manikúr/pedikúr – nešetrná abrázia, popichanie, porezanie pokožky event. slizníc);

V súvislosti s pôsobením fyzikálnych faktorov treba upozorniť aj na tzv. neskoré účinky elektromagnetického žiarenia (najmä **UV žiarenia**, a to predovšetkým jeho zložiek **B a C**, ale do istej miery aj **A**) najmä na kožu (ale aj sietnicu oka) v zmysle ich **karcinogenity (rakovinotvornosti)**; uvedené riziko je najmä u solárií (vid tiež časť A/ tohto študijného materiálu). Vôbec, aj **chronické vystavovanie kože viditeľnému svetlu vedie k jej rýchlejšiemu starnutiu** (jej atrofii, tvorbe vrások a presunom pigmentácií), vzniku keratóznych zmien na koži a u niektorých ľudí (najmä vplyvom UV zložky slnečného žiarenia) aj k zhubnému bujneniu (kožné nádory). Riziko zhubného bujnenia na koži existuje aj v súvislosti s neprofesionálnou aplikáciou lasera a intenzívneho pulzného svetla na kožu – a to najmä na miesta s materskými znamienkami.

- **chemické** (chemické látky, chemické zlúčeniny a ich zmesi) - ako sú: ozón v soláriách;
- **chemické nealergické podráždenie a poškodenie** (napr. poleptanie) pokožky event. iných tkanív a ďalej aj
 - **alergické prejavy** – a to v dôsledku účinkov nielen kozmetických prípravkov, ale aj niektorých pomocných látok používaných pre zmäkčovanie / vytvrdzovanie, lepenie a odstraňovanie laku (napr. u nechto); do tejto skupiny poškodení organizmu patrí aj napr. poleptanie prípravkami používanými na kozmetické bielenie zubov (s vyššou koncentráciou peroxidu vodíka);

chemické riedidlá a laky (obsahujúce prchavé organické látky) - používané najmä v manikúrach / pedikúrach a kaderníctvach môžu mať aj mierne **narkotizujúci účinok**.

Kožný aplikačný test (tiež „**orientačný test kožnej znášanlivosti**“) sa používa u kozmetických prípravkov/výrobkov na zistenie individuálnej znášanlivosti daného výrobku/prípravku u konkrétnej osoby.

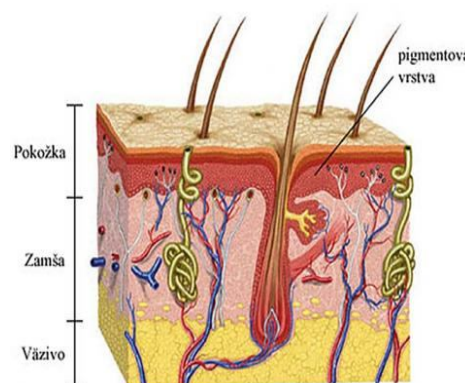
Zisťuje sa ním sklon k alergii na určitý prípravok/výrobok (napr. krémy a emulzie, líčidlá, vlasové prípravky, farby na vlasy a kožu apod.).

Vykonáva sa nanosením prípravku na málo viditeľnú časť tela s jemnou pokožkou (vnútorné zápästie, pokožka za ušným lalôčikom) a sleduje sa prípadná alergická odozva zo strany klienta (začervenanie + väčšinou aj svrbenie pokožky na testovanom mieste, prípadne záchvat svrbenia a slzenia so začervenaním očnej spojovky, sekrécie z nosa a / alebo kašľa a kýchania); alergické prejavy u citlivého jedinca zvyčajne nastupujú do ½ hodiny (avšak niekedy až na druhý deň).

U niektorých výrobkov (napr. farby na vlasy) výrobcovia odporúčajú test uskutočniť až 48 hod pred použitím produktu (viď príbalový leták produktu).

U niektorých zdravotne rizikových služieb starostlivosti o ľudské telo je potrebný odborný dohľad zdravotníckeho pracovníka – t.j. osoby s príslušnou zdravotníckou kvalifikáciou podľa osobitného predpisu (*Nariadenie vlády č. 296/2010 Z.z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, systave špecializačných odborov a systave certifikovaných pracovných činností v znení neskorších predpisov*).

Tento odborný dohľad musí fungovať na zmluvnom základe medzi poskytovateľom danej rizikovej služby a príslušným zdravotníckym pracovníkom; môže sa uskutočňovať buď „na diaľku“ (dohodnuté odkonzultovanie klienta v ambulancii lekára) alebo formou stálej alebo občasnej fyzickej prítomnosti zdravotníckeho pracovníka priamo na pracovisku služieb starostlivosti o ľudské telo pri poskytovaní rizikovej služby.

ČASŤ B)2.

ZDRAVOTNÉ KONTRAINDIKÁCIE – pri poskytovaní služieb starostlivosti o ľudské telo

Definícia: sú to také ochorenia a stavy u klienta, ktoré sú prekážkou poskytnutia danej **osobnej služby klientovi**. Kontraindikácie procedúr sa musia bezvýhradne rešpektovať, inak hrozí (niekedy aj veľmi závažné) poškodenie zdravia klienta.

Zdravotné kontraindikácie u vybraných služieb starostlivosti o ľudské telo:

SOLÁRIA

nenavštevovať solárium v prípadoch:

- ak ide o osobu mladšiu ako 18 rokov
- ak ide o tehotnú ženu
- človek má teplotu alebo akékoľvek ochorenie
- klient má pokožku, ktorá sa zle opaľuje a ľahko sa spáli,
- klient má na tele veľký počet névov (viac ako 30), alebo pigmentové névy veľkosti ≥ 2 mm v priemere na celom tele, alebo má materské znamienko širšie ako 5 mm
- klient má tendenciu k tvorbe pieh
- klient sa v minulosti na slnku spálil, má prekancerózy (napr. solárne keratózy) alebo mal v minulosti zhubný nádor kože
- klient nesie znaky slnkom poškodenej pokožky (vrásky na tvári, nepravidelné pigmentové škvrny na tvári a rukách)
- použil kozmetiku, ktorá zvyšuje citlivosť k UV žiareniu (najmä parfém)
- užíva akékoľvek lieky – v tomto prípade je potrebná konzultácia lekára

MASÁŽE

nenavštevovať v prípadoch:

- ischemická choroba srdca - dekompenzovaná forma, stavy po infarkte, arytmie, chlopňové vady, kardiostimulátor, hypertenzia
- glaukóm (zelený zákal)
- všetky krvácavé a horúčkové stavy
- tehotenstvo (pokiaľ sa nejedná o špeciálnu šetrnú masáž určenú pre gravidné), dojčenie
- infekčné a zápalové kožné choroby, solárna dermatitída, varixy, zápaly žíl, trombózy, vredy predkolenia
- zvýšená činnosť štítnej žľazy
- opuchy a nádory kože, podkožia, lymfatických uzlín
- čerstvé porazové a pooperačné stavy, žľzníkové a obličkové kamene
- ťažšia osteoporóza, totálne endoprotézy, zápaly veľkých kĺbov
- diabetes (cukrovka)
- epilepsie
- alergie v súvislosti s používaním masážnych krémov

TETOVANIE A PIERCING

nenavštevovať v prípadoch/nesmie sa vykonávať

- na sliznici a v oblastiach chorej kože, na jazvách a s materskými znamienkami
- alergia na nikel a chemické látky
- znížená hojivosť a imunita
- psoriáza, ekzém, lichen ruber a planus
- inak akokoľvek chorobne zmenené miesta kože
- poruchy zrážanlivosti krvi
- infekčná hepatitída, AIDS a iné ochorenia prenášané krvou a telesnými tekutinami
- podmienkou je aj plnoletosť záujemcu (nad 18 rokov)

- u piercingu špeciálne: v ústnej dutine poruchy tvorby tvrdých zubných tkanív, zvýšená kazivosť chrupu, fajčenie, zjavne nedostatočná zubná hygiena.

Klient je povinný oboznámiť pracovníka zariadenia so svojimi závažnými ochoreniami (kožné ochorenia, cukrovka, žltáčka, hemofília, leukémia, rakovina, alergia, AIDS). V prípade pochybností, či je tetovanie alebo piercing pre klienta bezpečné, je potrebné najprv odporučiť klientovi návštevu lekára.

SAUNOVANIE

nenavštevovať v prípadoch:

- ochorenia srdcovo-cievneho systému, najmä dekompenzované, stavy po čerstvom infarkte, arytmie, hypertenzie
- všetky akútne infekčné a horúčkové stavy, bacilonosičstvo
- zvýšená činnosť štítnej žľazy
- zápalové ochorenia vnútorných orgánov – žlčníka, pankreasu, vaječníkov, semenníkov, obličiek,
- osoby s kovovým implantátom

ČASŤ C)1.

DEKONTAMINÁCIA v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo

Jedným z hlavných predpokladov správneho vykonávania služieb v prevádzkach starostlivosti o ľudské telo je zabránenie prenosu infekcií na vnímavého jedinca, t.j. na zákazníka ale aj personál.

Na zabránenie prenosu slúži **dekontaminácia** - teda systematické a priebežné zbavovanie prostredia prevádzok, rôznych nástrojov, pomôcok a prístrojov mikroorganizmov, ktoré sú pôvodcami prenosných ochorení (choroboplodné mikroorganizmy)..

Definícia – dekontamináciou rozumieme mechanickú očistu, dezinfekciu a sterilizáciu, ktoré sa líšia rôznym stupňom účinnosti odstraňovania a usmrcovania mikroorganizmov.

- **Mechanická očista** – je súbor postupov, ktorými sa navlhko a za použitia mydiel, saponátov dosiahne odstránenie nečistôt a podstatné zníženie počtu mikroorganizmov (o 70-90%) z povrchov, plôch, predmetov a rôznych pomôcok.
- **Dezinfekcia** – je zneškodňovanie (usmrcovanie) iba **choroboplodných mikroorganizmov** na povrchoch, plochách, predmetoch najčastejšie pôsobením chemických dezinfekčných prostriedkov stanovenej koncentrácie a času pôsobenia. **Tento čas potrebný na spoľahlivé usmrcenie choroboplodných mikroorganizmov sa nazýva expozičný čas.**
- **Sterilizácia** – je proces, pri ktorom sa dosiahne usmrcenie **všetkých mikroorganizmov** (patogénnych i nepatogénnych) na povrchu predmetov alebo v prostredí.

Delí sa na:

- a) **fyzikálnu**, pri ktorej sa využíva pôsobenie fyzikálnych faktorov (napr. horúci vzduch, suché alebo vlhké teplo pod tlakom);
- b) **chemickú (pôsobením niektorých účinných chemických látok)**.

Ako už bolo povedané, pri poskytovaní osobných služieb v zariadeniach starostlivosti o ľudské telo platí zásada používania **predovšetkým jednorázových pracovných pomôcok**, čo je v kozmetických i ostatných prevádzkach v dnešnej dobe ľahko realizovateľné.

Na výkony, pri ktorých sa môže porušiť celistvosť pokožky a vonkajších slizníc (najmä pedikérske a manikérske služby, tetovanie, piercing) sa musia používať iba sterilné nástroje, a to buď jednorázové alebo vysterilizované, ak sú určené na opakované použitie.

Upratovanie spojené s mechanickou očistou sa má vykonávať denne, systematicky, zásadne navlhko, za použitia roztoku saponátu. Čistia a dezinfikujú sa všetky plochy a predmety, s ktorými klienti a personál prichádzajú do styku. *U väčšiny plôch a povrchov má mechanická očista predchádzať dezinfekcii, pretože správne vykonaná mechanická očista veľmi pozitívne ovplyvňuje výsledok dezinfekcie* (podstatne znižuje množstvo mikroorganizmov a zároveň nečistoty vytvárajú ochranný obal pre mikroorganizmy, sťažujú prienik dezinfekčných prípravkov a znižujú ich účinnosť). *Mechanická očista je základnou podmienkou úspešnej dezinfekcie.*

Výnimku tvoria plochy a povrchy znečistené biologickým materiálom (krvou, hnisom, slinami), pri ktorých sa najprv vykonáva dezinfekcia dezinfekčným prípravkom a až následne mechanická očista !

V praxi sa najčastejšie zachováva tento dvojetapový postup (mechanická očista, dezinfekcia), avšak obe tieto etapy možno spojiť za použitia dezinfekčného prostriedku, ktorý má čistiace vlastnosti alebo za použitia dezinfekčného roztoku s prísadou saponátov.

Na **dezinfekciu** sa používajú **len prípravky registrované Ministerstvom hospodárstva SR (Centrum pre chemické látky a prípravky SR)**; zoznam dezinfekčných prípravkov registrovaných na slovenskom trhu je na stránke www.cbsp.sk.

Niektoré dezinfekčné prostriedky sa používajú neriedené tak, ako ich dodáva výrobca. Mnohé sa však musia riediť vodou na roztoky (rozpustenie odmeraného alebo odváženého množstva dezinfekčného prostriedku vo vode čo najkratší čas pred použitím), pri ich príprave i aplikácii treba postupovať podľa návodu výrobcu.

V hygienickom režime sa rešpektuje **zásada striedania dezinfekčných prípravkov** rôzneho chemického zloženia ako prevencia vzniku rezistencie mikroorganizmov proti účinnej zložke prípravku. Pri práci s dezinfekčnými prostriedkami sa používajú osobné ochranné pracovné pomôcky a dodržiavajú sa zásady ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci.

Pri voľbe vhodného dezinfekčného prípravku a postupu je potrebné zohľadňovať:

- účinnosť na jednotlivé druhy mikroorganizmov
- dĺžku expozície (čas potrebný na usmrtenie mikroorganizmov)
- znášanosť s predmetom
- spôsob použitia (umývanie, ponorenie, postrek)
- zdravotnú a ekologickú nezávadnosť

„Ideálny“ dezinfekčný prípravok musí byť:

- účinný v nízkych koncentráciách pri krátkom expozičnom čase
- nesmie poškodzovať dezinfikovaný materiál, spôsobovať zmeny v jeho kvalite
- nesmie byť toxický
- bez dráždivých, alergizujúcich účinkov
- bez negatívneho pôsobenia na životné prostredie

Dezinfekčné prostriedky sa delia podľa chemického zloženia a spôsobu použitia (dezinfekčné prostriedky určené na dezinfekciu plôch, predmetov, kože a slizníc a rúk personálu).

Každý použitý nástroj, pomôcka (nielen znečistené krvou alebo iným biologickým materiálom) sa považuje za kontaminovaný. Ak je určený na opakované použitie, po použití sa najprv dezinfikuje (postrekom alebo vložením do roztoku dezinfekčného prostriedku) a až následne sa mechanicky očistí. Je to dôležité aj z dôvodu zníženia rizika prenosu infekcie na personál pri ručnej manipulácii počas čistenia.

Pri nástrojoch a pomôckach, ktorými sa porušuje celistvosť pokožky alebo slizníc musí po dezinfekcii, mechanickej očiste, dôkladnom vysušení nasledovať sterilizácia!

Sterilizácia ostrých nástrojov je bezpodmienečne **nevyhnutná ako prevencia prenosu najmä HIV infekcie, vírusových hepatitíd B i C a iných infekcií prenášaných krvou. Sterilný nástroj alebo pomôcka nesmie obsahovať žiadne životaschopné mikroorganizmy.**

Na sterilizáciu sa v prevádzkach starostlivosti o ľudské telo používajú najčastejšie horúcovzduchové sterilizátory s nútenou cirkuláciou vzduchu. V týchto sterilizátoroch je sterilizačným médiom, ktoré zabezpečuje usmrčovanie mikroorganizmov cirkulujúci **horúci vzduch**. Tieto sterilizačné prístroje sú určené pre termorezistentné pomôcky z kovu, skla, porcelánu, keramiky a sú nevhodné pre textil, gumu, plasty, vatú, buničinu a porézne materiály.

Je nevyhnutné presne dodržiavať predpísané hodnoty fyzikálnych veličín, t.j. parametre nastavenia sterilizačných prístrojov (teplota, expozičný čas). Čas expozície sa počíta až od dosiahnutia potrebnej teploty. Sterilizácia v horúcovzduchových sterilizátoroch s nútenou cirkuláciou vzduchu sa vykonáva pri týchto parametroch 160 °C - 60 min, 170 °C - 30 min, 180 °C - 20 min.

Prevádzkovateľ zodpovedá za pravidelnú technickú kontrolu sterilizátora v rozsahu určenom výrobcom a pravidelnú kontrolu účinnosti sterilizátora bioindikátormi. Frekvencia kontroly účinnosti bioindikátormi je stanovená

vyhláškou MZ SR č. 553/2007 Z.z., podľa ktorej sa kontrola účinnosti sterilizátorov bioindikátormi musí vykonávať:

- **na nových prístrojoch 1x ročne,**
- **na prístrojoch starších ako 10 rokov každých 200 cyklov, min. 1x polročne a vždy po technickom zásahu do sterilizátora,**
- **pri novej inštalácii, pri premiestnení a ihneď pri pochybnostiach o účinnosti sterilizácie.**

Protokol o kontrole účinnosti sterilizátora bioindikátormi musí byť k dispozícii v prevádzke rovnako ako i sterilizačný denník, ktorého súčasťou sú záznamy o každej vykonanej sterilizácii so základnými údajmi (dátum a hodina sterilizácie, druh sterilizovaného materiálu, dosiahnuté parametre - teplota, čas, meno pracovníka).

Študijný materiál vypracovali: MUDr. Anna Klimentová
MUDr. Stanislav Duba

Bratislava, apríl 2016